

Public History a kryzys liberalnych demokracji – perspektywy regionalne

Public History und die Krise der Liberalen Demokratien – regionale Perspektiven

Finansowanie projektu: Polsko-Niemiecka Fundacja na Rzecz Nauki

Czas trwania: Listopad 2020-kwiecień 2021

Kierownik projektu: Dr. Anja Hennig, Instytut Studiów Europejskich Uniwersytetu Europejskiego Viadrina, ahennig@europa-uni.de

Partnerzy projektu:

prof. dr. Jörg Hackmann, Instytut Historyczny Uniwersytetu Szczecińskiego, jorg.hackmann@usz.edu.pl

prof. dr. Krzysztof Ruchniewicz, Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, ruchniewicz@wbz.uni.wroc.pl

1. INTERDYSCYPLINARNY – TRANSNARODOWY – REGIONALNY

Transnarodowy projekt mieści się w ramach interdyscyplinarnych badań nad **historią w przestrzeni publicznej**. Punktem wyjścia jest założenie, że dzisiejsze **formy interpretacji historii można odczytywać jako stanowisko za lub przeciw projektowi liberalnej demokracji**. Na podstawie tej hipotezy wyjściowej należy zbadać, jaką rolę odgrywa historia w przestrzeni publicznej (Public History) **na poziomie lokalnym lub regionalnym** w kontekście miejsc, podmiotów i polityki oraz w jaki sposób odnosi się ona do narodowych i transnarodowych narracji historycznych.

2. WARSZTATY I DYSKUSJE PUBLICZNE

Projekt ma charakter badawczy oraz angażujący uczestników. Składa się z trzech historyczno-politycznych dyskusji warsztatowych (zaplanowany między listopadem 2020 a kwietniem 2021) we Frankfurcie n/O., Wrocławiu i w Szczecinie. W ramach cyklu warsztatów, z których każdy posiada część zamkniętą oraz otwartą dla publiczności, prowadzona będzie dyskusja dotycząca nauki, polityki i praktyk pamięci, skupiona wokół pytań przewodnich dot. regionalności oraz historii publicznej w kontekście debat za lub przeciw zasadom liberalno-demokratycznym. Jednym z celów podjętych działań będzie rozwinięcie agendy badawczej dla większego projektu.

3. SIEĆ BADAWCZA

Projekt ma też na celu **utworzenie polsko-niemieckiej sieci badawczej** zajmującej się tematem *Historii w przestrzeni publicznej oraz kryzysu liberalnych demokracji*. Biorąc pod uwagę zasadniczo różne doświadczenia wojenne, pamięć o wojnie oraz polityki pamięci w Polsce i w Niemczech, celem sieci będzie skupienie badaczy zainteresowanych podobnymi mechanizmami i tendencjami we współczesnej interpretacji historii oraz rozpatrywanie tych kwestii w świetle dyskursu międzynarodowego. Według założeń projektu celem jest zgromadzenie studentów i wykładowców o podobnych zainteresowaniach z obu krajów oraz współpracę w nauczaniu przez formaty online.

>>> (1) TEMAT PROJEKTU I ZAINTERESOWANIA BADAWCZE

KONKURENCYJNE INTERPRETACJE HISTORII

Wraz ze stopniowym odchodzeniem pokolenia naocznych świadków i ze względu na znaczenie narodowych (często konkurencyjnych) interpretacji historycznych dla tożsamości, „historia” stała się szczególną areną debaty społecznej i politycznej. Interpretacja historii zawsze była wykorzystywana do celów politycznych. Z jednej strony ustawodawstwo zapobiegające negowaniu Holokaustu, uwzględnienie budowania tożsamości europejskich poprzez muzea, rezolucje Unii Europejskiej czy inicjatywy związane z pomnikami narodowymi, świadczą o próbach historycznego uzasadnienia liberalnych wartości pluralistycznego społeczeństwa zorganizowanego w oparciu o wolność jednostki. Jednocześnie, lub właśnie z tego powodu, z drugiej strony postacie nieoliberalne lub antydemokratyczne uciekają się do kontekstów historycznych w celu konstruowania narracji tożsamości zbiorowej, która zwraca się przeciwko projektowi liberalnemu.

PLURALIZM PAMIECI JAKO NORMA

Jeżeli z normatywnego punktu widzenia pluralizm pamięci jest cechą charakterystyczną liberalnych demokracji, to pojawienie się prawicowych aktorów populistycznych oraz próby ustanowienia hegemonicznego nacjonalistycznego dyskursu pamięci są oznaką kryzysu liberalnej demokracji. Biorąc to pod uwagę, wstępna hipoteza niniejszego projektu zakłada, że liberalne demokracje stały się miejscem i przedmiotem debat historyczno-politycznych. W tym sensie historyczna narracja politycznych lub społecznych (obywatelskich) aktorów pamięci może być rozumiana jako stanowisko za lub przeciw projektowi liberalno-demokratycznemu.

PUBLIC HISTORY I MEMORY ACTORS

Koncepcyjnie kluczowe dla naszego projektu jest pojęcie historii w przestrzeni publicznej (**Public History**), które traktuje historię zarówno **jako perspektywę badawczą, jak i publiczną arenę** debat politycznych, biorąc pod uwagę szerokie spektrum aktorów pamięci (memory actors) z kręgów nauki, polityki i społeczeństwa (obywatelskiego). W ten sposób ekspertami, np. praktycy z obszaru pamięci (jak pracownicy muzeów i placówek edukacyjnych), sami są **aktorami pamięci** (memory actors), którzy – jeżeli są włączeni w dyskurs teoretyczny, empiryczno-historyczny i naukowo-społeczny – pomagają rozwijać nowe perspektywy i formułować pytania.

PERSPEKTYWA REGIONALNA

Pytanie kluczowe: jaką rolę odgrywa szczebel lokalny lub regionalny w dzisiejszej debacie na temat polityki historycznej w odniesieniu do miejsc, ludzi i polityki? - jest obecne we wszystkich trzech dyskusjach warsztatowych i znajduje oddźwięk w planowanych wydarzeniach publicznych. W ten sposób dominujące narodowe punkty odniesienia zostają skonfrontowane z konkretnymi przypadkami powiązań polsko-niemieckich w przeszłości i obecnie. Dotyczy to procesów reinterpretacji konkretnych miejsc w regionie o charakterze narodowym, a przez to znaczenia tych lokalnych/regionalnych aspektów w konstruowaniu narodowych lub transnarodowych narracji lub praktyk historycznych - w tym przypadku odnoszących się do miast instytucji partnerskich projektu: Wrocławia, Szczecina oraz Frankfurtu nad Odrą/Słubic, które to miasta posiadają polską i niemiecką przeszłość, a także teraźniejszość.

>>>(2) Tematy warsztatów

2. ROZMOWY WARSZTATOWE I DYSKUSJE PUBLICZNE

Z nadrzędnego pytania dotyczącego historii publicznej jako stanowiska za lub przeciw liberalno-demokratycznym zasadom wynikają dalsze pytania, które dotyczą: roli instytucji pamięci zbiorowej oraz partii politycznych w działaniach reinterpretacyjnych; eskalacji i powstrzymywania konfliktów; relacji między perspektywami regionalnymi z jednej strony oraz narodowymi i europejskimi z drugiej; a wreszcie, w jakim stopniu wspólna pamięć jest potrzebna i możliwa?

W dyskusjach warsztatowych planowane są następujące tematy, które pozwolą skonkretyzować te pytania:

Dyskusja warsztatowa nr 1 - we Frankfurcie nad Odrą, listopad 2020: „Spory wokół historii w przestrzeni publicznej” - perspektywy teoretyczne i praktyki w miejscach pamięci

- W jaki sposób działania w miejscach pamięci mogą wpływać na koncepcję historii w przestrzeni publicznej jako miejsce debat o polityce historycznej?
- Jakie nowe teoretyczno-koncepcyjne podejścia z zakresu badań nad historią w przestrzeni publicznej lub polityką pamięci mogą być owocne dla pytania o jej wymiar regionalny?

Dyskusja warsztatowa nr 2 - we Wrocławiu, luty 2021: *Historia w przestrzeni publicznej w pluralistycznych kontekstach pamięci i uruchomienie nieliberalnych interpretacji historii: warunki, aktorzy pamięci i płaszczyzny analizy*

- W jakich warunkach pluralistyczne konteksty pamięci aktywują nieliberalno-nacjonalistyczne interpretacje historii?
- Jaką rolę odgrywają historycy i socjologowie w rywalizacji lub mediacji pomiędzy liberalnymi i nieliberalnymi projektami/narracjami historii w przestrzeni publicznej?

Dyskusja warsztatowa nr 3 - w Szczecinie, kwiecień 2021: *Historia w przestrzeni publicznej w kontekście historycznym*

- Jak od osiemdziesiątych XX w. zmieniał się kontekst historyczny w odniesieniu do narracji historyczno-politycznych?
- Czy w dobie dobrej koniunktury dla narodowej lub nacjonalistycznej polityki historycznej, istnieją również przeciwstawne strategie? Czy podejście ponadnarodowe (z lat 90-tych XX w. i 2000-nych) ma jeszcze znaczenie?